

/reading translation from English/

Pani Marta Cienkowska
Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego
ul. Krakowskie Przedmieście 15/17
Warszawa, Polska
minister@kultura.gov.pl

Pan Andrzej Domański
Minister Finansów i Gospodarki
ul. Świętokrzyska 12
00-916 Warszawa, Polska
kancelaria@mf.gov.pl

Bruksela, 26 marca 2026 r.

Dotyczy: Ustawy o ochronie rynku książki w Polsce

Szanowna Pani Ministro, Szanowny Panie Ministrze,

Europejska Rada Pisarzy (European Writers' Council, EWC) – największa na świecie federacja reprezentująca ćwierć miliona autorek i autorów, zrzeszonych w 52 organizacjach z 34 krajów, w tym z Polski – z uznaniem i podziwem przyjmuje prace legislacyjne Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego nad projektem ustawy przewidującej środki ochrony polskiego rynku książki. Doceniamy również rolę Ministerstwa Finansów i Gospodarki w zapewnieniu wsparcia finansowego umożliwiającego realizację tych działań.

Z satysfakcją odnotowujemy, że projekt **Ustawy o ochronie rynku książki w Polsce** ma uwzględnić rekomendacje Okrągłego stołu rynku książki, wypracowane przy udziale i wsparciu członków naszej organizacji członkowskiej – Stowarzyszenia Unia Literacka, które odgrywa kluczową rolę w kształtowaniu zmian na polskim rynku literackim.

Podzielamy **optymizm oraz autentyczną satysfakcję wyrażoną przez Unię Literacką** – dla polskiej literatury ustawa ta może stać się regulacją o fundamentalnym znaczeniu, wzmacniającą przejrzystość oraz standardy uczciwości. EWC wyraża nadzieję, że dalsze konsultacje międzyresortowe doprowadzą do przełomowego, **historycznego momentu** i zwieńczą dwie dekady owocnych debat w Polsce, kierując je ku trwałym rozwiązaniom służącym ochronie autorów i autorek - podstawowego i pierwszego elementu na rynku książki.

W szczególności uważamy wprowadzenie jednakowej ceny książki (JCK, fixed book price) za rozwiązanie kluczowe.

System jednakowej ceny książki (JCK) skutecznie wspiera zarówno sprzedaż, jak i różnorodność tytułów. Zapewniając gęstą sieć księgarń stacjonarnych oraz sprzyjając konkurencji opartej na jakości usług, a nie na cenie, regulacje te bezpośrednio wspierają cele polityki kulturalnej, jakimi są ochrona książki jako dobra kultury oraz zapewnienie powszechnego dostępu do niej. Analizy międzynarodowe (Williams, 2024) wskazują na znacząco wyższe wolumeny sprzedaży w krajach stosujących JCK, a badania potwierdzają, że system ten jednocześnie sprzyja zachowaniu biblioróżnorodności (Lüke, 2025; Genakos, 2025).

Wbrew założeniom, że ograniczenia cenowe tego typu działają na niekorzyść konsumentów, badania (m.in. Gail i Klotz, 2025) wskazują, że w systemie JCK książki niszowe często stają się tańsze, podczas gdy ceny bestsellerów pozostają stabilne. Jednocześnie w krajach z jednakową ceną książki szeroko funkcjonują niezależne księgarnie, także na obszarach wiejskich, co przyczynia się do stabilności zatrudnienia oraz wzmacnia życie społeczno-kulturowe lokalnych społeczności. Księgarnie pełnią przy tym rolę „trzeciego miejsca” – przestrzeni spotkań, wymiany i debaty.

Jednocześnie należy podkreślić, że czasowo ograniczona jednakowa cena książki może stanowić jedynie pierwszy krok. Mamy nadzieję, że rozwiązanie to zostanie rozwinięte tak, aby projekt ustawy mógł stać się w pełni skutecznym narzędziem służącym autorom, sektorowi książki oraz czytelnikom.

Autorzy nie są wynagradzani bezpośrednio za swoją pracę – otrzymują jedynie określony procent przychodów, w zamian za znaczące indywidualne nakłady związane z tworzeniem dzieła (badania, czas pracy, jakość itd.). **Jednakowa cena książki stanowi zatem tylko jeden z elementów niezbędnego „trójkąta”, którego celem jest poprawa warunków życia i pracy autorów.**

W wielu krajach Europy, w których nie obowiązuje jednakowa cena książki, tantiemy obliczane są na podstawie nieprzejrzystych przychodów netto. W takim modelu ryzyko ekonomiczne oraz konsekwencje rabatów czy wojen cenowych są w całości przenoszone na autorów.

Jedynie trwała i stabilna jednakowa cena książki – obejmująca zarówno wydania drukowane, jak i elektroniczne – zapewnia przewidywalność wynagrodzeń. Przekłada się również na większą stabilność wpływów podatkowych oraz składek na ubezpieczenia społeczne.

Celem regulacji powinna być także adekwatność wynagrodzeń autorskich. Ma ona charakter zarówno obiektywny, jak i subiektywny, zwłaszcza na niestabilnym rynku książki, gdzie popularność może odgrywać irracjonalną rolę w negocjacjach.

Parametry obiektywne powinny być jednak możliwe do określenia – na przykład poprzez umożliwienie negocjacji zbiorowych dotyczących minimalnych stawek tantiem powiązanych z początkową jednakową ceną książki, także po upływie 12 miesięcy; ustanowienie uzgodnionych zasad wynagradzania (pod nadzorem mediacyjnym lub antymonopolowym); czy też opracowywanie i publikowanie wzorcowych umów przez organizacje pisarskie lub wypracowania standardowej umowy w drodze porozumienia całego sektora książki.

Dla dopełnienia „trójkąta sprawiedliwości” niezbędna jest – obok określenia podstaw wynagrodzenia – szczegółowa przejrzystość w zakresie negocjowania i rozliczania tantiem.

Dotyczy to nie tylko sprzedaży, lecz także przejrzystości w zakresie eksploatacji utworów przez podmioty trzecie, takie jak wydawanie i dystrybucja e-booków i audiobooków, tłumaczenia czy adaptacje filmowe, a także ujawniania rabatów i prowizji. W tym zakresie prawo Unii Europejskiej (dyrektywa 2019/790 w sprawie prawa autorskiego na jednolitym rynku cyfrowym) daje państwom członkowskim elastyczność w dostosowaniu regulacji do warunków krajowych, a jednocześnie wzmacnia pozycję autorów poprzez obowiązek przejrzystości w całym łańcuchu wartości.

Zasada proporcjonalnego wynagrodzenia ma prowadzić do zapewnienia autorom adekwatnych dochodów, a pełna przejrzystość ma umożliwić im skuteczne korzystanie z przysługujących praw – renegegowanie warunków umów, odrzucanie ryczałtów i umów typu buy-out – również przy wsparciu instytucji mediacyjnej jako mechanizmu równoważącego, przewidzianego w dyrektywie CDSM 2019/790 (UE).

Wyrażamy nadzieję, że rząd Polski będzie kontynuował dialog z sektorem książki, a w szczególności z jego fundamentem – autorami, których niestrudzenie reprezentuje Unia Literacka. Wykonano już pierwszy, istotny krok, a my z uznaniem i nadzieją odbieramy ten ważny sygnał skierowany do całej Europy przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, przy wsparciu Ministerstwa Finansów w zakresie budżetu.

Jeżeli Polska zdecyduje się odegrać wiodącą rolę w czasach przemian technologicznych oraz potrzeby ochrony ludzkiej, unikalnej i innowacyjnej twórczości, można oczekiwać dalszych działań systemowych, które przyniosą korzyści zarówno sektorowi książki, jak i gospodarce kultury oraz społeczności czytelniczej. Przykłady takich działań obejmują m.in. rozwój systemu wynagrodzeń bibliotecznych (w tym za wypożyczenia cyfrowe), umożliwienie wyłączeń dla eksploracji tekstów i danych (*text and data mining*) czy tworzenie programów wsparcia dla całego sektora literackiego, w tym tłumaczeń.

Dziękujemy polskim decydyntom za Państwa nieustające wysiłki na rzecz tej legislacji i – wspólnie z Unią Literacką – pozostajemy do dyspozycji w przypadku wszelkich pytań.

W imieniu EWC,

Sebastià Portell
Prezes

Nicole Pfister Fetz
Sekretarz Generalna

Nina George
Komisarz Polityczna

Kopia:

Pan Włodzimierz Czarzasty
Marszałek Sejmu
bksp@sejm.gov.pl
Kancelaria Sejmu
ul. Wiejska 4/6/8
00-902 Warszawa, Polska

Pani Małgorzata Kidawa-Błońska
Marszałek Senatu
gms@senat.gov.pl
Kancelaria Senatu
ul. Wiejska 6/8,
00-902 Warszawa, Polska

Pan Piotr Adamowicz
Przewodniczący Komisji Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Środków Przekazu
kksp@sejm.gov.pl
ul. Wiejska 6/8,
00-902 Warszawa, Polska

Pani Joanna Gierak-Onoszko
Prezeska Unii Literackiej
j.gierak-onoszko@unialiteracka.pl
Stowarzyszenie Unia Literacka
ul. Krakowskie Przedmieście 87/89
00-079 Warszawa, Polska

/end of translation/